EDUCAȚIA ECOLOGICĂ ŞI POLITICILE DE MEDIU

Dr. ing. Cristina - Maria DABU
Inginer programator

A absolvit Facultatea de Automatică şi Calculatoare din Institutul Politehnic Bucureşti în 1992. A obținut titlul de doctor în inginerie industrială la Universitatea Politehnica din Bucureşti, în anul 2001. Are peste 30 lucrări publicate în țară şi în străinătate.

REZUMAT
In contextul existenţei unor mari dezechilibre ecologice şi a unor schimbări climaterice considerabile, politicile de mediu constituie la ora actuală politici orizontale ale Uniunii Europene, aspectele de protecţie a mediului reprezentând elemente obligatorii ale celorlalte politici comunitare. O componenta importanta pentru implementarea cu succes a politicilor de mediu o constituie responsabilizarea şi educaţia populaţiei pentru protecţia mediului. Educaţia ecologică, promovată prin proiecte şi programe adecvate la nivel naţional şi internaţional, are ca finalitate dezvoltarea simţului responsabilităţii şi solidarităţii între ţari şi regiuni, indiferent de nivelul lor de dezvoltare, în vederea conservării şi ameliorării mediului.

ABSTRACT
In the context of the existence of some huge ecological disequilibriums and some considerable climateric changes, the Environmental Politics represent today horizontal politics of the European Union. The environment protecţion elements represent obligatory aspects for all other comunitary politics. A major element for the successfully implementation of the environment politics is represented by the increase of the responsibility and the educaţion of the population for the environment protecţion. The Ecological educaţion, promoted through adequate programs and projects at national and international level has, as final goal, the development of the senses of responsibility and of solidarity between countries and regions, unaffected by their development level, for the environment conservation and amelioration.

Cuvinte cheie: educaţie ecologică, politici de mediu, dezechilibre ecologice, schimbări climatice.

Keywords: ecological edication, environmental policies, ecological treats, climate change.

POLITICI DE MEDIU

În contextul existenţei, în ultimele decenii, a unor mari dezechilibre ecologice şi a unor schimbări climaterice considerabile, politicile de mediu constituie la ora actuală politici orizontale ale Uniunii Europene, aspectele de protecţie a mediului reprezentând elemente obligatorii ale celorlalte politici comunitare.

În ultimii 30 de ani, politica europeană de mediu s-a dezvoltat pornind de la un grup limitat de măsuri preponderent tehnice şi devenind unul dintre cele mai importante domenii de interes ale politicilor UE

Actualmente politicile de mediu ale UE cuprind mai mult de 300 acte legale, incluzând directive, decizii, reglementări şi recomandări.

Legislaţia de mediu a UE acoperă: (1) Produse: controlul emisiilor de la vehiculele cu motor, controlul substanţelor chimice cu risc în unele produse destinate consumatorilor, controlul zgomotelor de la echipamentele din construcţii, circulaţia deşeurilor, controlul substanţelor chimice cu risc şi al preparării acestora etc. Multe sunt incluse în Carta Albă; (2) Activităţi şi procese de producţie cu impact asupra mediului sau efect asupra sănătăţii umane: industrie, construcţii, tratarea deşeurilor, conservarea naturii şi biodiversităţii etc.; (3) Calitatea protecţiei mediului: cum ar fi controlul substanţelor periculoase în aer, sol sau apă etc.; resurse naturale şi conservarea biodiversităţii (4) Proceduri şi drepturi procedurale cum ar fi analiza impactului, accesul la informare şi consultare publică.

Acoperind în momentul de faţă aproape în întregime spectrul problemelor de mediu, la care se adaugă topici diverse cum ar fi schimbarea de climă, Politicile din domeniul mediului vizează următoarele obiective: (1) Protecţia mediului şi ameliorarea calităţii acestuia; (2) Protecţia sănătăţii publice; (3) Utilizarea prudentă şi raţională a resurselor naturale; (4) Promovarea măsurilor la nivel internaţional privind rezolvarea problemelor mediului la nivel regional şi mondial (5) Integrarea dimensiunii de mediu în politicile tuturor sectoarelor importante ; (6) Lărgirea spectrului de instrumente (educaţie şi informare, dezvoltare tehnologică,

incorporarea costurilor de mediu în preţuri, mecanisme de sprijin financiar) utilizate pentru implementarea Politicilor de Mediu; (7) Împărţirea responsabilităţii pentru toţi actorii sociali: administraţie, întreprinderi, cetăţeni şi consumatori ; (8) Îmbunătăţirea implementării legislaţiei actuale ; (9) Responsabilizarea populaţiei ca cetăţeni privaţi şi sprijinirea lor în schimbarea atitudinii faţă de mediu şi problemele de mediu ; (10) Luarea în considerare a problemelor de mediu în utilizarea teritoriului – planificarea şi managementul deciziilor; (11) Prevenirea poluării; (12) Relaţii internaţionale; (13) Dezvoltarea cercetării în domeniul protecţiei mediului; (14) Identificarea de mijloace economice; (15) Schimbarea climei; (16) Natura şi biodiversitatea; (17) Mediul şi sănătatea; (18) Managementul resurselor naturale şi a deşeurilor.

Principalele instrumente utilizate în implementarea Politicilor de Mediu sunt: (1) Dispoziţii legislative, în special directive fixând norme de calitate de mediu (niveluri de poluare) ; norme aplicabile procedurilor industriale (norme de emisii, de concepţie, de exploatare) ; (2) Norme aplicabile produselor (limite de concentraţie sau de emisie pentru un produs dat) ; (3) Măsuri orizontale: îmbunătăţesc informaţiile şi statisticile de mediu (nomenclatoare comparative, standarde, criterii şi metodologii), promovează cercetarea ştiinţifică şi dezvoltarea tehnologică, îmbunătăţesc planificarea sectorială şi spaţială, informarea publică (dezvoltarea bazelor de date) şi pregătirea profesională ; (4) Programe de acţiune în favoarea protecţiei mediului; (5) Programe de ajutor financiar: programul LIFE, Fondurile Structurale, Fondul de Coeziune; împrumuturi BEI ; (6) Instrumente financiare: stimulente pentru producători şi consumatori ca să protejeze mediul şi să folosească resursele naturale într-o manieră responsabilă (măsuri economice, fiscale şi de responsabilitate civilă) şi „corecţii ale preţurilor” pentru a se asigura că produsele şi serviciile care respectă mediul nu sunt penalizate în ceea ce priveşte costul lor; (7) Programe şi proiecte de educare şi responsabilizare a populaţiei cu privire la problemele de mediu.

1. POLITICILE DE MEDIU ŞI EDUCAŢIA

O componentă importantă pentru implementarea in Uniunea Europeană cu succes a politicilor de mediu o constituie responsabilizarea şi educarea populaţiei pentru protecţia mediului. Mediul şi problemele de mediu sunt din ce în ce mai mult integrate în învăţământ la toate nivelele, devenind elemente componente ale formării profesionale. Aspectele de mediu fac parte din programa de studii de bază în marea majoritate a statelor membre ale Uniunii Europene.

În sprijinul educaţiei pentru mediu au proliferat ajutoarele pedagogice în domeniu sub formă de cărţi, manuale, broşuri, material audiovizual asupra mediului. Comisia Europeană finanţează proiecte de formare pentru profesorii din învăţământul elementar şi secundar precum şi pentru cursuri tehnice şi agricole. De asemenea, a fost publicat un «Ghid european de studii asupra cursurilor de mediu din universitate ». În nouă state membre ale Uniunii Europene poate fi obţinut un masterat european în « gestiunea mediului ».

Educaţia ecologică, promovată prin proiecte şi programe adecvate la nivel naţional şi internaţional, are ca finalitate dezvoltarea simţului responsabilităţii şi solidarităţii între oameni, ţări şi regiuni, indiferent de nivelul lor de dezvoltare, în vederea conservării şi ameliorării mediului.

Ca orice proces educaţional, educaţia ecologică este caracterizată de obiective generale şi obiective strategice. Obiectivele generale ale educaţiei ecologice sunt: (1) Îmbunătăţirea şi menţinerea calităţii vieţii; (2) Informarea şi sporirea cunoştinţelor despre mediu; (3) Conştientizarea rolului populaţiei in crearea şi prevenirea problemelor de mediu; (4) Sensibilizarea faţă de natură; (4) Învăţarea unor deprinderi de viaţă care reduc impactul negativ asupra mediului; (6) Cercetarea modalităţilor de reabilitare a stării mediului înconjurător prin antrenarea comunităţii în activităţi de îngrijire a spaţiilor verzi, de reciclare a deşeurilor, de salubrizare a localităţilor etc.; (7) Creşterea dorinţei de a ocroti, respecta şi proteja natura prin implicarea în activităţi cu caracter experimental şi demonstrativ; (8) Promovarea unor atitudini pozitive de ocrotire a mediului înconjurător. Obiectivele strategice reprezintă obiective de referinţă pentru dezvoltarea unor sisteme viabile şi durabile de educaţie şi instruire ecologică. Acestea sunt : (1) Creşterea calităţii şi a eficacităţii sistemelor educaţionale, pentru a ridica standardul învăţării - esenţiale pentru o societate competitivă şi dinamică; (2) Sistemele de educaţie şi instruire ecologică trebuie să fie uşor accesibile şi capabile să atragă atât adulţii cât şi tinerii; (3) Sistemele de educaţie şi instruire ecologică trebuie să devină mai deschise, în sensul de a facilita mobilitatea, schimburile şi cooperarea la nivel internaţional.

2. PROIECTE AVÂND CA SCOP EDUCAREA ŞI RESPONSABILIZAREA POPULAŢIEI ÎN PROBLEMELE DE MEDIU

Una dintre condiţiile implicării active a membrilor societăţii în rezolvarea problemelor ecologice este o bună informare a publicului. Participarea activă a organizaţiilor nonguvernamentale, atât a celor ecologiste, cât şi a asociaţiilor de consumatori, a sindicatelor şi asociaţiilor profesionale în acest domeniu va avea o importanţă deosebită pentru informarea şi educarea publicului. În acelaşi timp, informarea şi educarea nu vor aduce rezultatele scontate dacă populaţia nu va avea alternative pentru comportamentul "antiecologic", de exemplu, un sistem dezvoltat al transportului municipal ca alternativă a

utilizării în masă a transportului personal, un sistem de colectare separată a deşeurilor care să permită reciclarea lor ulterioară, etc.

Prin însuşi caracterul ei, dezvoltarea durabilă reprezintă nevoia de responsabilizare şi educaţie pentru protecţia mediului, iar acest aspect este reflectat de evoluţia politicii comunitare în ultimii ani, politică marcată de trecerea de la o abordare bazată pe constrângere şi sancţiune, la una mai flexibilă, bazată pe stimulente. Astfel, se acţionează în direcţia unei abordări voluntare, în scopul de a promova această responsabilizare faţă de mediu şi de a încuraja utilizarea sistemelor de management al mediului.

Programul „România curată". Acest program a fost lansat în aprilie 2002 de Guvernul României şi subliniază eforturile depuse pentru ameliorarea situaţiei mediului şi integrarea în plan naţional a principiilor politicii comunitare de mediu. Important de menţionat este că programul „România curată" reprezintă o strategie şi o iniţiativă naţională, care au ca scop atât asigurarea protecţiei mediului şi conservarea resurselor naturale, cât şi „creşterea nivelului de educaţie şi conştientizare a populaţiei privind realizarea acestor obiective".

Obiectivele proiectului: (1) asigurarea protecţiei şi conservării mediului natural şi a mediului construit în concordanţă cu cerinţele dezvoltării durabile; (2) asigurarea unui management integrat al deşeurilor; (3) creşterea nivelului de educaţie şi conştientizare a populaţiei în spiritul protecţiei mediului.

Caracterul reformator al acestei strategii este dat nu numai de accentul pe educaţia şi responsabilizarea populaţiei, cât şi de faptul că ea s-a desfăşurat prin promovarea parteneriatului public-privat şi prin colaborarea cu autorităţile locale şi cu societatea civilă. Partenerii avuţi în vedere sunt: ministerele, asociaţiile patronale, asociaţiile naţionale cu activităţi de mediu, institute de învăţământ superior, organizaţiile nonguvernamentale de mediu, organizaţii de copii şi tineret etc. Astfel, România răspunde criticii aduse de UE referitoare la consultarea şi implicarea părţilor interesate în elaborarea şi implementarea politicilor de mediu şi creează o strategie de promovare a transversalităţii protecţiei mediului în sectoarele cele mai importante ale vieţii economice, sociale şi culturale.

Proiectul „Educaţie ecologică – educaţie pentru viaţă". Proiectul derulat sub coordonarea Fundaţiei Speologice *Club Speo Bucovina,* se adresează atât elevilor, cât şi cadrelor didactice. *Ţinta proiectului* sunt 2000 de elevi şi 100 de profesori din 10 şcoli din judeţ.

Scopul proiectului este conştientizarea tinerilor asupra responsabilităţilor ce le revin în relaţia lor cu natura, ca viitori cetăţeni europeni, şi sensibilizarea mediului şcolar privind conceptul de arii protejate, garanţie a conservării şi utilizării durabile a patrimoniului natural. În contextul existenţei unor mari dezechilibre ecologice şi a unor schimbări climatice considerabile, devine obligatorie cunoaşterea modului în care oamenii trebuie să se implice în conservarea şi protejarea calităţii mediului.

Proiect de reducere a surselor de poluare, prin promovarea şi implementarea Bunelor Practici Agricole (PRO-APE) – Jud.Galaţi

Scopul proiectului: reducerea poluării cu nutrienţi în Bazinul Hidrografic transfrontalier Prut şi sprijinirea comunităţilor locale de a acţiona în această direcţie.

Obiective specifice ale proiectului: (1) Creşterea gradului de conştientizare a societăţii civile cu privire la poluarea organică a apelor in mediul rural, impactul acestei poluări asupra calităţii vieţii, la nivel local, regional şi chiar global; (2) Reducerea surselor difuze de poluare organică a apelor, prin facilitarea accesului la informaţii privind implementarea Codului Bunelor Practici Agricole , în contextul Politicii Agricole Comune a U.E.; (3) Instruirea localnicilor (fermieri, personal primărie, voluntari) precum şi construirea platformei pilot de compostare şi a grădinii experimentale

Activităţile proiectului: (1) campanie de conştientizare a populaţiei şi diseminare a informaţiei ; (2) lobby; (3) participare publică; (4) educaţie ecologică; (5) instruire privind Bunele Practici Agricole şi Politica Agricolă Comună ; (6) crearea unei organizaţii comunitare pentru dezvoltare durabilă a comunei; (7) monitorizarea interactivă a zonelor pilot din cadrul proiectului.

Rezultate scontate ale proiectului: (1) Creşterea gradului de cunoaştere a problemelor şi soluţiilor de către localnici prin campania de conştientizare şi educare; (2) Capacitatea crescută de replicare a acestui proiect de către alte organizaţii şi comunităţi; (3) Îmbunătăţirea infrastructurii necesare managementului corect al gunoiului de grajd şi reducerea cantităţii de gunoi depozitate necorespunzător; (4) Cunoaşterea bunelor practici agricole şi aplicarea lor; (5) grupurile de lucru să formeze organizaţii comunitare în vederea susţinerii iniţiativelor şi proiectelor proprii.

Proiectul « Educaţie pentru Mediu », Municipiul Bistriţa, 2006

Grupul ţintă îl constituie elevi de la 15 şcoli bistriţene (aproximativ 900 de elevi), copiii de la 5 grădiniţe (aproximativ 180 de copii), populaţia adultă reprezentată de publicul larg.

Obiectivul general al proiectului îl constituie creşterea gradului de educaţie ecologică asupra grupurilor ţintă implicate in proiect, şi anume: copiii şi populaţia adultă.

Obiective specifice :

● *Pentru grupul ţintă – copii*: (1) educarea tinerei generaţii în spiritul respectării şi ocrotirii naturii, prin prezentarea celor mai frumoase creaţii ale naturii în cadrul unor excursii şi acţiuni organizate cu ocazia sărbătoririi diverselor evenimente din calendarul ecologic; (2) prezentarea factorilor de mediu şi cunoaşterea rolului pe care

fiecare factor de mediu îl are asupra mediului înconjurător şi tratarea în mod egal a fiecărui factor de mediu; (3) expunerea necesităţii cunoaşterii principalelor surse de poluare a mediului înconjurător, precum şi a metodelor de diminuare sau stopare a poluării; (4) stimularea copiilor în exprimarea creativităţii, prin participarea la diferite acţiuni, concursuri; (5) includerea în programele de educaţie ecologică de la Centrul de Informare şi Educaţie Ecologică a unor noi cursuri cu privire la colectarea selectivă a deşeurilor.

● *Pentru grupul ţintă – populaţia adultă* : (1) facilitarea accesului la informaţii şi valorificarea stocului informaţional compus atât din cărţi cât şi pe suport magnetic, fie prin oferirea de consultanţă pe probleme de protecţie a mediului înconjurător în cadrul Centrului pentru Informare şi Educaţie Ecologică Bistriţa ; (2) informarea cu privire la starea mediului ; (3) responsabilizarea populaţiei adulte faţă de impactul pe care il are comportamentul său asupra mediului înconjurător ; (4) sensibilizarea şi stimularea comunităţii locale cu privire la problemele de mediu şi crearea condiţiilor necesare pentru rezolvarea problemelor de mediu.

Principalele activităţi: (1) program de educaţie ecologică pentru preşcolari şi şcolari (clasele I-IV) ; (2) editarea unor materiale informative (pliante, ghiduri, module de curs) , realizarea de bannere şi panouri informative; (3) Organizarea de acţiuni ecologice cu ocazia evenimentelor din calendarul ecologic; (4) Organizarea unei excursii ecologice la Parcul Naţional Munţii Rodnei ; (5) Organizarea unui concurs - expoziţie de fotografie realizată de elevii bistriţeni; (6) Campanie de sensibilizare şi conştientizare a adulţilor privind necesitatea protejării mediului înconjurător; (7) Montarea unui panou informativ privind starea factorilor de mediu pe baza datelor furnizate de către Agenţia pentru Protecţia Mediului ; (8) Organizarea unei conferinţe privind influenţa factorilor poluanţi asupra mediului;

Rezultate aşteptate: (1) îmbunătăţirea gradului de informare ecologică a copiilor din unităţile de învăţământ şcolar şi preşcolar ; (2) Promovarea calităţii mediului nepoluant ca premisă a unei vieţi sănătoase ; (3) Eficientizarea cursurilor de educaţie ecologică; (4) Ameliorarea calităţii factorilor de mediu în municipiul Bistriţa.

Proiectul "Educaţie ecologică pentru copiii dezavantajaţi din centrele de zi din Bucureşti" [2005-2006]

Scop: Contribuţia cu noţiuni de bază practice referitoare la protecţia mediului pentru 50 de copii dezavantajaţi, în cadrul programului pedagogic derulat de Centrul de Zi „Chance for Life", Bucureşti.

Locaţii de desfăşurare: Centrul de zi „Chance for Life", pentru copiii care provin din familii sărace şi pentru copii infectaţi cu virusul HIV; Centrul de zi „Floare de Câmp", pentru copiii în pericol de abandon şcolar.

Obiective: (1) creşterea gradului de conştientizare asupra problemelor de mediu pentru 50 de copii; (2) promovarea în cadrul grupului ţintă a unor activităţi care vizează reducerea cantităţii de deşeuri produse.

Activităţi: (1) derularea unui program de educaţie ecologică şi elaborarea materialelor-suport pentru cursuri (manuale ecologice şi caiete de lucru) ; (2) organizarea, o dată pe lună, a unor cursuri interactive în centrele de zi „Chance for Life" şi „Floare de Câmp"; (3) cursuri practice, focalizate pe colectarea selectivă a deşeurilor şi reciclarea acestora ; (4) cursuri demonstrative de reciclare a hârtiei; (5) realizarea unor decoraţiuni, folosind deşeuri reciclabile; (6) organizarea unei expoziţii de obiecte obţinute din materiale reciclabile; (7) cursuri atât pentru copii, cât şi pentru personalul centrelor de zi, despre colectarea selectivă a deşeurilor şi depozitarea lor.

Proiectul « PROMPC - Participarea cercetării româneşti în parteneriate ştiinţifice internaţionale pentru promovarea modelelor de producţii curate » [2006 – 2008]

Scopul proiectului : creşterea gradului de competitivitate şi de compatibilitate a cercetătorilor români incluşi în proiect, pentru integrarea în aria internaţională de cercetare, consolidarea poziţiei şi vizibilităţii internaţionale a organizaţiilor participante la proiect, prin promovarea conceptului modern al Producţiei Curate de protejare a naturii şi de conservare a resurselor.

Proiectul SEMNAL - Bucovina între acquis şi praxis [2006 – 2007]

Proiect semnal pentru implementarea acquis-ului comunitar, privind protecţia mediului.

Scopul proiectului : Deblocarea mecanismelor de gândire orientate doar spre bunăstarea personală indiferent de implicaţii, schimbarea polarităţii conştiinţei civice, utilizarea unor elemente surpriză, argumente simple şi relevante, în cadrul unui „asediu" mediatic, dialog social complex, bazat atât pe argumente ştiinţifice, tehnice şi metodologice, cât şi pe elementele de impact direct de tip mediatic sociocultural şi civic.

3. CONCLUZII

Criza mediului este o realitate incontestabilă care se manifestă la nivel planetar prin efectul de seră, distrugerea stratului de ozon, poluarea mărilor interioare şi a fluviilor, distrugerea pădurilor, etc.

Obiectivele de mediu trebuie luate în seamă din timp în cadrul dezvoltării tuturor proceselor politice, începând cu agricultura şi până la economie. In acest context, educaţia ecologică va deveni de primă importanţă în viitor deoarece problemele de mediu vor copleşi lumea, iar sfera politică va fi tot mai presată să adopte politici publice care să restabilească echilibrul dintre om şi mediu, să împiedice deteriorarea atmosferică şi a pământului, sau să găsească soluţii pentru a se adapta noului climat astfel încât viaţa pe Terra să fie posibilă în continuare. Una dintre condiţiile

implicării active a membrilor societăţii în rezolvarea problemelor ecologice este o bună informare a publicului, deoarece, în conformitate cu "Convenţia de la Aarhus", ratificată şi de România, cu privire la accesul la informaţie, participarea publicului la luarea de decizii şi accesul la justiţie în problemele de mediu, orice persoană are dreptul să trăiască într-un mediu adecvat sănătăţii şi bunăstării sale, şi are sarcină, atât la nivel individual, cât şi în asociere cu alţii, să protejeze şi să îmbunătăţească mediul în beneficiul generaţiilor viitoare şi să respecte prezenta îndatorire. In acest scop, cetăţenii trebuie să aibă acces la informaţie, să fie îndreptăţiţi de a participa la luarea deciziei şi să poată avea acces la justiţie în problemele de mediu. In domeniul mediului, un acces mai bun la informaţie şi participarea publicului la luarea deciziei îmbunătăţesc calitatea şi implementarea deciziilor, contribuie la conştientizarea publicului asupra problemelor de mediu, oferă acestuia posibilitatea de a-şi arăta preocupările, şi dau prilejul autorităţilor publice să ţină seama de asemenea preocupări, ţintind spre o mai bună conştientizare a luării deciziilor şi spre transparenţa în acest domeniu, precum şi spre întărirea sprijinului publicului pentru o mai bună implementare a politicilor de mediu.

Participarea activă a organizaţiilor nonguvernamentale, atât a celor ecologiste cât şi a asociaţiilor de consumatori, a sindicatelor şi asociaţiilor profesionale în acest domeniu, va avea o importanţă deosebită pentru informarea şi educarea publicului .

Cele mai multe probleme de mediu sunt complexe. Altfel spus, "mediul" ca subiect al educaţiei pentru mediu, include nu doar natura, ci şi societatea, cultura, economia şi politica. Începând cu anul şcolar 2007-2008, educaţia ecologică va fi introdusă în învăţământul preşcolar, primar şi gimnazial, după ce manualele şi ghidurile metodologice vor primi avizul Comisiilor din cadrul Ministerului Educaţiei.

Introducerea educaţiei ecologice ca materie de studiu în şcoli vine in sprijinul educării noilor generaţii în spiritul protecţiei mediului. În plus, Ministerul Educaţiei şi Cercetării asigură adaptarea planurilor de educaţie la toate nivelurile, cu scopul de a introduce cunoştinţe asupra noţiunilor şi principiilor de ecologie şi protecţia mediului. De asemenea, Ministerul Educaţiei şi Cercetării promovează teme de studiu şi programe de cercetare care răspund setului de priorităţi stabilite de Autoritatea centrală de protecţie a mediului.